

Hướng dẫn soạn bài Tổng kết phần tập làm văn - Ngữ văn 6

I. Các loại văn bản và những phương thức biểu đạt đã học

Câu 1 – Em hãy dẫn ra một số bài văn (văn bản) đã học trong sách giáo khoa Ngữ văn 6, từ đó phân loại những bài văn đã học theo các phương thức biểu đạt chính: tự sự, miêu tả, biểu cảm, nghị luận.

Trả lời:

Phương thức biểu đạt.

STT	Phương thức biểu đạt	Thể hiện qua văn bản
1	Tự sự	<ul style="list-style-type: none"> – Con Rồng cháu Tiên – Bánh chưng bánh giầy – Thánh Gióng – Sơn Tinh, Thủy Tinh – Sự tích hồ Gươm – Thạch Sanh – Em bé thông minh – Cây bút thần – Ông lão đánh cá và con cá vàng –Ếch ngồi đáy giếng – Thầy bói xem voi – Đeo nhạc cho mèo – Chân, tay, tai, mắt, miệng – Treo biển – Lợn cưới áo mới – Con hổ có nghĩa – Mẹ hiền dạy con – Thầy thuốc giỏi cốt ở tấm lòng
2	Miêu tả	<ul style="list-style-type: none"> – Bài học đường đời đầu tiên – Vượt thác – Sông nước Cà Mau – Bức tranh của em gái tôi – Mưa
3	Biểu cảm	<ul style="list-style-type: none"> – Buổi học cuối cùng – Đêm nay Bác không ngủ – Lượm – Lòng yêu nước
3	Nghị luận	<ul style="list-style-type: none"> – Bức thư của thủ lĩnh da đỏ

Câu 2 – Hãy xác định và ghi ra vở phương thức biểu đạt chính trong các văn bản sau:

- Thạch Sanh
- Lượm
- Mưa
- Bài học đường đời đầu tiên
- Cây tre Việt Nam

Trả lời:

Phương thức biểu đạt chính

STT	Tên văn bản	Phương thức biểu đạt chính
1	Thạch Sanh	Tự sự
2	Lượm	Biểu cảm, tự sự, miêu tả
3	Mưa	Miêu tả, biểu cảm
4	Bài học đường đời đầu tiên	Miêu tả, tự sự
5	Cây tre Việt Nam	Biểu cảm, thuyết minh

Câu 3 – Trong sách giáo khoa Ngữ văn 6, em đã được luyện tập làm các loại văn bản theo những phương thức nào? Hãy liệt kê theo các phương thức sau:

- Tự sự
- Miêu tả
- Biểu cảm
- Nghị luận

Trả lời:

Các phương thức biểu đạt đã luyện tập

STT	Phương thức biểu đạt	Đã tập làm
1	Tự sự	X
2	Miêu tả	X
3	Biểu cảm	
4	Nghị luận	

II. Đặc điểm và cách làm

Câu 1 – Theo em, các văn bản miêu tả, tự sự (kể chuyện) và đơn từ khác nhau ở chỗ nào? So sánh mục đích, nội dung, hình thức trình bày (các phần trong một văn bản) của ba loại văn bản này.

Trả lời:

So sánh các loại văn bản

STT	Văn bản	Mục đích	Nội dung	Hình thức
1	Tự sự	Thuật truyện, kể chuyện	Có các chuỗi sự việc, có sự việc mở đầu, sự việc kết thúc liên quan tới nhân vật.	Văn xuôi
2	Miêu tả	Giúp người đọc tự liên tưởng, tưởng tượng	Hình dáng, đặc điểm, tính chất của sự vật hiện tượng.	Văn xuôi
3	Đơn từ	Bày tỏ nguyện vọng	– Người gửi và người nhận đơn. -Nguyện vọng	Văn xuôi

Câu 2 – Mỗi bài văn miêu tả hay tự sự đều có ba phần: Mở bài, Thân bài và Kết bài. Hãy nêu nội dung và những lưu ý trong cách thể hiện của từng phần.

Trả lời:

Các phần của văn bản

STT	Các phần	Tự sự	Miêu tả
1	Mở bài	Giới thiệu về đối tượng sự vật được kể.	Giới thiệu về sự vật, đối tượng được miêu tả.
2	Thân bài	Kể chuỗi sự kiện liên quan tới nhân vật.	Miêu tả đặc điểm, tính chất sự vật theo trình tự nhất định (từ khái quát tới cụ thể, hoặc ngược lại).
3	Kết bài	Kết quả, suy nghĩ.	Nhận xét, cảm nghĩ

Câu 3 – Em hãy nêu mối quan hệ giữa sự việc, nhân vật và chủ đề trong văn bản tự sự. Cho ví dụ cụ thể.

Trả lời:

Mối quan hệ giữa nhân vật, sự kiện, chủ đề:

- Nhân vật với hành động, suy nghĩ, sự tương tác lẫn nhau sẽ nêu bật được chủ đề.
- Chủ đề là vấn đề cốt lõi được biểu hiện thông qua nhân vật, sự kiện.
- Sự kiện sắp xếp theo trình tự, nối kết các nhân vật với nhau, thể hiện chủ đề của tác phẩm.

Câu 4 – Nhân vật trong tự sự thường được kể và miêu tả qua những yếu tố nào? Hãy nêu dẫn chứng về một nhân vật trong truyện mà em đã học.

Trả lời:

- Nhân vật trong các tác phẩm tự sự được miêu tả và kể qua các yếu tố:
  - Tên gọi, lai lịch, tính nết, hình dáng, hoạt động, suy nghĩ, lời nói...
  - Nhân vật Dế Mèn được kể: là chàng dế mới lớn mang vẻ đẹp khỏe khoắn, cường tráng nhưng tính tình sốc nổi, tự phụ.
  - Dẫn chứng: Tác giả miêu tả chi tiết nhân vật Dế Mèn qua: hình dáng (đầu, mình, cánh, râu, chân...), lời nói (ngôn ngữ đối thoại với Dế Choắt và chị Cốc), suy nghĩ (sự ân hận, nhận ra bài học của Mèn).

Câu 5 – Thứ tự kể và ngôi kể có tác dụng làm cho cách kể thêm linh hoạt như thế nào? Em hãy cho một ví dụ.

Trả lời:

- Ngôi kể trong văn tự sự:
  - Ngôi kể thứ : người kể giấu mình, có thể kể tự do, linh hoạt những gì diễn ra.
  - Ngôi kể thứ nhất: người kể xưng “tôi” trực tiếp kể những điều mình trông thấy và trải qua, có thể trực tiếp nói cảm nghĩ, ý tưởng của mình.
- Về thứ tự kể (trình tự kể chuyện).
  - Người kể có thể kể câu chuyện theo trình tự tuyến tính của dòng thời gian, từ sự kiện tới kết quả, cũng có thể kể sự việc, kết quả hiện tại trước, rồi mới bổ sung hoặc kể tiếp các sự việc xảy ra trước đó.

Ví dụ: Chuyện Dế Mèn phiêu lưu kí, tác giả kể hiện tại rồi nhắc về chuyện quá khứ của Dế Mèn. Kể kết quả trước, rồi mới kể diễn biến truyện.

Câu 6 – Vì sao miêu tả đòi hỏi phải quan sát sự vật, hiện tượng và con người?

Trả lời:

Khi miêu tả cần quan sát sự vật, hiện tượng, con người vì nhờ quan sát kĩ mới có thể nắm được những đặc điểm, tính chất của đối tượng. Từ quan sát mới có thể nêu nhận xét, liên tưởng, tưởng tượng, ví von, so sánh... để nêu bật những đặc điểm riêng biệt của đối tượng.

Câu 7 – Hãy nêu lại các phương pháp miêu tả đã học.

Trả lời:

Phương pháp tả cảnh và tả người

- + Xác định đối tượng cần miêu tả
- + Quan sát đối tượng, lựa chọn đặc điểm, hình ảnh tiêu biểu
- + Trình bày những điều quan sát theo một trật tự nhất định
- Mở bài: Giới thiệu về đối tượng được tả
- Thân bài: Tập trung tả khái quát và chi tiết
- Kết bài: Nêu cảm nghĩ về đối tượng miêu tả

III. Luyện tập

Câu 1 – Từ bài thơ Đêm nay Bác không ngủ của Minh Huệ, em hãy tưởng tượng mình là anh bộ đội đã được chứng kiến câu chuyện cảm động đó và kể lại bằng một bài văn.

Trả lời:

Đây là một bài văn kể chuyện, các bạn có thể làm theo dàn ý sau:

- Nhân vật: Bác Hồ và anh đội viên (người kể chuyện, có thể xưng tôi)
- Câu chuyện: Trên đường đi chiến dịch, vào một đêm khuya trời mưa và lạnh, ở một mái lều tranh, ba lần anh đội viên thức dậy vẫn thấy Bác chưa ngủ. Anh đội viên cảm động trước tình cảm của Bác đối với các chiến sĩ, anh thức luôn cùng Bác. Nên kể câu chuyện theo diễn biến của các lần anh đội viên thức giấc.
- Tình cảm cần thể hiện: Câu chuyện được kể bằng tình cảm của anh đội viên. Anh đội viên chứng kiến và kể lại, mọi sự việc đều được tái hiện qua con mắt của nhân vật này. Chú ý diễn tả được tình cảm xúc động, gần gũi mà kính phục của anh đội viên với Bác Hồ.

Câu 2 – Từ bài thơ Mưa của Trần Đăng Khoa, em hãy viết bài văn miêu tả lại trận mưa theo quan sát và tưởng tượng của em.

Trả lời:

Mặt trời đang chói chang bỗng chốc mây đen từ đâu ùn ùn kéo tới, che kín cả bầu trời. Gió ngày càng mạnh hơn làm cây cối nghiêng ngả, đu đưa, bụi bay mù mịt. Máy chú chim vội vã tìm nơi trú ngụ, mọi người cũng như khẩn trương hơn trước cơn mưa sắp tới gần... Lộp bộp... lộp bộp. Những hạt mưa bắt đầu nặng hạt hơn, bầu trời giờ bị chắn bởi những lớp nước trắng xóa, chớp sáng loáng rạch ngang trời, để lại tiếng sấm rền rĩ, ồn ào. Cây cối lúc này nhảy múa hào hứng với màn nước mưa mát lạnh trời ban tặng...

Câu 3 – Trong các nội dung của tờ đơn nêu sau đây còn thiếu mục nào? Mục đó có thể thiếu được không?

- Quốc hiệu và tiêu ngữ
- Nơi làm đơn và ngày ... tháng ... năm ...
- Tên đơn
- Nơi gửi
- Họ tên, nơi công tác hoặc nơi ở của người viết đơn.
- Cam đoan và cảm ơn.
- Kí tên.

Trả lời:

Dàn ý của đơn trên chưa có mục trình bày lí do và nguyện vọng đề nghị được giải quyết. Phần này là phần không thể thiếu và cần phải bổ sung.